

การเล่าเรื่องประวัติศาสตร์และโบราณคดีภาคตะวันออก ผ่านการสร้างบทและการ
กำกับละครเพลงเรื่อง “เจ้าแม่โคกพนมดี”

The Narrative of Eastern History and Archaeology through Playwriting and
Directing: Jaomae Khokpanomdee the Musical

สันห์ไชญ์ เอื้อศิลป์

Sanchai Uaesilapa

คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา

Faculty of Music and Performing Arts, Burapha University, Thailand.

E-mail: uaesilapa@gmail.com

Received March 16, 2020; Revised March 18, 2020; Accepted April 16, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การเล่าเรื่องประวัติศาสตร์และโบราณคดีภาคตะวันออกผ่านการสร้างบทและการกำกับละครเพลงเรื่องเจ้าแม่โคกพนมดี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์โบราณคดีโคกพนมดี และเพื่อสร้างสรรค์ละครเพลงจากประวัติศาสตร์โบราณคดีตะวันออกโดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการชูดค้นพบโครงกระดูกมนุษย์โบราณเพศหญิงซึ่งมีสถานภาพแตกต่างจากศพอื่น ๆ สะท้อนถึงสังคมฝ่ายหญิงเป็นใหญ่ (Matriarchy) ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและวิเคราะห์เพื่อพัฒนาบทละคร

ผลการวิจัยพบว่า การเล่าเรื่องในการสร้างบทโดยการกำหนดแก่นของเรื่อง (Theme) คืออนาคตที่ยั่งยืนมาจากรากที่แข็งแรง การสร้างตัวละคร (Character) อภิวัดน์เป็นตัวละครหลัก ตัวละครป็นเป็นตัวละครปะทะ ใช้มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view) ผ่านตัวละครเจ้าแม่โคกพนมดีเพื่อต้องการสื่อสารบทบาทความเป็นผู้นำและผู้เสียสละโดยสร้างสัญลักษณ์ (Symbol) ในการเล่าเรื่องคือโครงกระดูกซึ่งมีความหมายต่อวัฒนธรรมการเคารพในบรรพบุรุษ บทละครต้องการสื่อสารความเสียสละและคุณค่าของความเป็นอยู่และวัฒนธรรมในอดีตที่ส่งผ่านมาถึงปัจจุบันจากคุณค่าของผู้หญิง การเล่าเรื่องถูกกำหนดใช้ฉาก (Setting) ตามโจทย์ของพื้นที่จัดแสดงภายในห้องพิพิธภัณฑสถาน จำนวน 3 ห้องและมีบทเพลงที่ใช้ในการแสดงมีจำนวนทั้งสิ้น 9 บทเพลง กำกับการแสดงด้วยแนวคิดความจริงที่ไม่จริง ความไม่จริงที่จริงเพื่อเล่าเรื่องในพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์และโบราณคดีภาคตะวันออก หอศิลปะและวัฒนธรรมภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยบูรพา

คำสำคัญ: การเล่าเรื่องประวัติศาสตร์; ละครเพลง; เจ้าแม่โคกพนมดี

ABSTRACT

This research paper entitled The Narrative of Eastern History and Archaeology through Playwriting and Directing: Jaomae Khokpanomdee the Musical aimed to study of Eastern Thailand history and archaeology and create play script as well as a musical theatre production. The qualitative research methods were conducted utilizing in-depth interviews and a field trip. Data analysis was based on the discovery of an ancient female skeleton. Her high status was reflected by components such as accessories and pottery which indicated a complicated funerary ritual. The evidence suggested a matriarchal society in the prehistoric period. The narrative theory was applied to the interpretative drama to determine a theme, characterizing a protagonist and antagonist, utilizing the point of view of character Jaomae Khokpanomdee. The intention was to communicate the woman's leadership role and her contribution to feminism via the symbol of her skeleton as meaning the virtue of respect to ancestors from generation to generation.

The study revealed that the composition of the interpretative drama script from historical, lifestyle and cultural records enabled character development and narrative progression. The evidence such as accessories and housewares were incorporated into costume design; meanwhile, make-up design and theatre props design were photographed to explore characteristic development. The play, moreover, consisted of 3 scenes, 9 songs to be “a sustainable future from robust roots”. The play direction was designed by “Untrue Truth” narrating the story in the Museum of Eastern History and Archeology, Center of Arts and Culture, Burapha University.

Keywords: Narrative of History and Archaeology, Musical Theatre, Jaomae Khokpanomdee

บทนำ

ศิลปะการละครเป็นศาสตร์ที่ปรัชญา พันธกิจ และวัตถุประสงค์ มุ่งหมายที่จะสะท้อนความจริงของโลกขัดเกลาอารมณ์และจิตใจ กระตุ้นให้เกิดปัญญาและการเรียนรู้ผ่านสุนทรีย์ของศิลปะการละครอันจะส่งผลให้การพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่ลึกซึ้งและมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวม ปัจจุบันรูปแบบของการสื่อสารและการสร้างความหมายในสังคมไทยนั้นมีการพัฒนาไปอย่างหลากหลาย แนวคิดและสื่อด้านละครถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวาง เพื่อวัตถุประสงค์ทั้งหลายทางวัฒนธรรม สังคม การบันเทิง การค้า การเมือง รวมถึงการกำหนดตัวตนและบทบาทของบุคคลด้วย เมื่อศิลปะการละครเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพสูงในการสื่อสารความคิดและความหมายต่าง ๆ สู่สาธารณะชนไม่ว่าจะเป็นในด้านบวกหรือด้านลบ อีกทั้งยังเป็นสื่อที่สามารถปรับทัศนคติของคนในสังคมได้อย่างแนบเนียนและลึกซึ้งเช่นนี้ การสร้างสรรค์งานศิลปะการละครที่มีที่มาจาก

กระบวนการวิจัยจึงยอมส่งผลให้งานละครชิ้นนั้น ๆ มีความแม่นยำตรงตามวัตถุประสงค์ของงานที่มีต่อกลุ่มเป้าหมายยิ่งขึ้น (ดังกมล ฌ บ่อมเพชร และคณะ, 2556) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาประวัติศาสตร์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อนำมาสร้างสรรค์ผ่านการเล่าเรื่องโดยใช้ศิลปะการแสดงเป็นเครื่องมือ นำพาให้เกิดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของชุมชน เพื่อเรียนรู้ คุณค่าของความเป็นอยู่และวัฒนธรรมในอดีตที่ส่งผ่านมาถึงปัจจุบัน นอกจากนี้การตี มหาพันธ์ (2554) ได้ทำการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเสนอข้อมูลไว้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำให้บริเวณนี้เป็นที่ต้องถิ่นฐานของมนุษย์มากกว่าหมื่นปี แหล่งโบราณคดีที่สำคัญอย่างยิ่งคือแหล่งโบราณคดีโคกพนมดีในเขตอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เนื่องจากมีหลักฐานทางโบราณคดีมากมาย

อำพัน กิจงาม (2556) ได้ทำการรวบรวมข้อมูลไว้ว่า คนโบราณกลุ่มหนึ่งได้เข้ามาอยู่อาศัยในบริเวณโคกพนมดีติดต่อกันราว ๆ 500 ปี (4,000–3,500 ปี) มีหลักฐานปรากฏว่า โคกพนมดีถูกทิ้งร้างไประยะหนึ่งก่อนจะเข้ามาอยู่อาศัยใหม่อีกครั้งจนกระทั่งทิ้งร้างไปในที่สุด (3,500–3,000 ปีมาแล้ว) ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวระดับน้ำทะเลได้ลดลงเนินดินโคกพนมดีอยู่ห่างไกลจากทะเลจึงอาจมีการโยกย้ายถิ่นฐานใหม่ ชุมชนโบราณโคกพนมดีตั้งอยู่ในเขตปกครองหมู่ที่ 3 ตำบลท่าข้าม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรีซึ่งผ่านการสำรวจขุดค้นถึง 3 ครั้ง นอกจากพบหลักฐานทางโบราณคดีมากมายเช่นโครงกระดูกเครื่องปั้นดินเผา และอาวุธต่าง ๆ แล้วการสำรวจพบว่าดินในบริเวณดังกล่าวมีลักษณะเป็นสีเขียวอมเทาจึงสันนิษฐานว่าบริเวณดังกล่าวเคยอยู่เป็นทะเลมาก่อนและเป็นป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก การขุดค้นครั้งที่ 3 ได้ค้นพบสิ่งที่เป็นหลักฐานสำคัญของชุมชนโบราณโคกพนมดีคือ เจ้าแม่โคกพนมดี กระดูกของผู้หญิงอายุราว 30–34 ปีถูกฝังพร้อมกับเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับที่ทำจากเปลือกหอยนั้บแสนเม็ด มีเครื่องปั้นดินเผาว่างเคียงคู่ปริมาณมากโรยด้วยดินเทศมากกว่าโครงกระดูกอื่น ๆ และผลการศึกษาขุดค้นทางโบราณคดีของกรมศิลปากร (2558) ยังสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความสำคัญพิเศษของเจ้าแม่โคกพนมดีในฐานะเพศหญิงที่มีสถานภาพสูงมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์โดยสะท้อนถึงสังคมที่ฝ่ายหญิงเป็นใหญ่ (Matriarchy) เพราะถูกค้นพบจากการฝังศพผู้หญิงที่มีเครื่องอูทิศจำนวนมากโดยปรากฏถูกปิดเปลือกหอยที่ประดับประดาว่าแสนเม็ด ภาชนะดินเผา หินดุดินเผา และหินขัดภาชนะดินเผา แผ่นวงกลมมีเดือยที่อาจเป็นตุ้มหู กำไลข้อมือและเครื่องประดับศิระะ ทิวทั้งร่างกายปกคลุมด้วยดินเทศซึ่งเป็นพิธีกรรมที่มีความซับซ้อนอันแสดงสถานภาพที่แตกต่างจากศพอื่น ๆ ที่ค้นพบ

ดังนั้นการวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์และโบราณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยศึกษาข้อมูลต่าง ๆ จากปราชญ์ชาวบ้านและครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ มาพัฒนาเป็นบทสำหรับการแสดงเพื่อนำข้อมูล มาเรียบเรียงและวิเคราะห์ตามประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจนำมาพัฒนาการเล่าเรื่องและพัฒนาบทละครโดยใช้ทฤษฎีการเล่าเรื่อง และถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ให้ผู้ชมเกิดความรักและความสนใจที่มาจากชุมชนโบราณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์โบราณคดีโคกพนมดี
2. เพื่อสร้างสรรค์การแสดงละครเพลงจากประวัติศาสตร์โบราณคดีตะวันออก

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างสรรค์ละครในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์และโบราณคดีภาคตะวันออก หอศิลป์และวัฒนธรรมภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยบูรพา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเล่าเรื่องประวัติศาสตร์และโบราณคดีภาคตะวันออกด้วยละครเพลง ในพิพิธภัณฑ์เรื่อง เจ้าแม่โคกพนมดีมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์โบราณคดีโคกพนมดีและเพื่อสร้างสรรค์ละครประวัติศาสตร์โบราณคดีตะวันออก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และการสร้างสรรค์ด้วยการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับนักดนตรี นักแสดง และคณะทำงานโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาประวัติศาสตร์โบราณคดีโคกพนมดีผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการและการสัมภาษณ์เฉพาะบุคคลจากปราชญ์ชาวบ้านในอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรีและผู้มีส่วนร่วมในการขุดค้นโครงกระดูกภายในแหล่งโบราณคดีโคกพนมดีโดยนำข้อมูลมาจัดระเบียบและทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ประวัติความเป็นมาและโครงกระดูกมนุษย์จากแหล่งโบราณคดีโคกพนมดีเพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ โครงสร้างของสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ และความสัมพันธ์ของเจ้าแม่โคกพนมดีกับกลุ่มชนโคกพนมดีเพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาบทละคร

2. การสร้างสรรค์การแสดงละครเพลงประวัติศาสตร์โบราณคดีภาคตะวันออก ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการเล่าเรื่อง (Narrative Theory) มาใช้ในการสร้างบทโดยนำผลจากการศึกษาโครงกระดูกเจ้าแม่โคกพนมดีมาสร้างเรื่องเล่า กำหนดวาทกรรมการเล่าเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร โครงเรื่องและมุมมองในการเล่าเรื่องเพื่อสร้างเป็นบทละครเพลงที่ใช้สำหรับแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์และโบราณคดีภาคตะวันออก หอศิลป์และวัฒนธรรมภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยบูรพา ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการแสดงต่อสาธารณชน ความยาว 60 นาที ระหว่างวันที่ 26-28 มีนาคม พ.ศ. 2561 จำนวน 4 รอบในเทศกาลดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปี พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยกำหนดให้มีการเสวนาหลังจบการแสดงโดยเชิญนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ร่วมแสดงความคิดเห็น ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. ภารดี มหาขันธ์, อาจารย์ ดร. พิชัย สนแจ้ง, อาจารย์ไพบุลย์ โสภณสุภาพ

ผลการวิจัย

การศึกษาประวัติศาสตร์โบราณคดีโคกพนมดีเพื่อนำมาสร้างบทละครในการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลการศึกษาในประเด็นสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

1. การศึกษาประวัติศาสตร์โบราณคดีโคกพนมดีเพื่อการสร้างบทละคร

แหล่งโบราณคดีโคกพนมดีอยู่ในเขตปกครองของหมู่ที่ 3 ตำบลท่าข้าม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ลักษณะของแหล่งโบราณคดีเป็นเนินดินรูปร่างกลม สูง ขนาดใหญ่มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 230 เมตร ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 25 ไร่ ตัวเนินดินสูงกว่าพื้นรอบ ๆ ประมาณ 12 เมตร สภาพในปัจจุบันพื้นที่โดยรอบเป็นบ่อเลี้ยงกุ้งและบ่อเลี้ยงปลา บนเนินดินมีวัดโคกพนมดีและบ้านเรือนของผู้อยู่อาศัยด้านตะวันออกของชายเนินไม้ที่หลัง ดังที่นายสมดุส ทาเนา (สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2561) ได้กล่าวถึงความเป็นมาก่อนที่จะมีการขุดค้นแหล่งโบราณคดีว่าเนินดินดังกล่าวเคยเป็นที่รกร้างและหวังจะทำการถางสร้างที่อยู่จนกระทั่งมีการพบเศษภาชนะดินเผาและโครงกระดูกโครงกระดูกบริเวณทางเข้าเนินดินจึงได้ยกพื้นที่ดังกล่าวให้สร้างเป็นวัด เมื่อเริ่มถางพื้นที่บริเวณเนินดินยิ่งพบเศษภาชนะดินเผาและเปลือกหอยอีกเป็นจำนวนมาก ดังนั้นทางวัดจึงได้แจ้งกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาทำการตรวจสอบ ตั้งแต่นั้นมาจึงมีการขุดค้นต่อเนื่องจนกระทั่งสิ้นสุดในปี พ.ศ. 2528 แหล่งโบราณคดีโคกพนมดีจึงเป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญและมีชื่อเสียงระดับโลก ดังข้อมูลจากการศึกษาประวัติศาสตร์ภาคตะวันออก ภารดี มหาขันธ์ (2554) ได้เสนอข้อมูลไว้ว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2516-2528 นักโบราณคดีจากมหาวิทยาลัยศิลปากร กรมศิลปากรร่วมกับมหาวิทยาลัยไอตาโก ประเทศนิวซีแลนด์ได้ทำการขุดค้นและได้พบว่าในพื้นที่เขตอำเภอพนัสนิคม อำเภอพานทอง และอำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี เป็นพื้นที่ที่มีผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายรวมถึงในจังหวัดอื่น ๆ ของภาคตะวันออกเช่นจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดระยอง จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว เป็นต้น แหล่งโบราณคดีโคกพนมดีในพื้นที่เขตอำเภอพนัสนิคมมีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากมีหลักฐานทางโบราณคดีมากมายและมีการอยู่อาศัยเป็นระยะเวลาานกว่า 2 สมัย

จากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีโคกพนมดีพบว่าคนโบราณได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่โคกพนมดีประมาณ 4,000 ปีมาแล้ว ในช่วงนั้นระดับน้ำทะเลสูงกว่าปัจจุบันนี้โคกพนมดีจึงตั้งอยู่ในบริเวณปากน้ำใกล้ ๆ กับทะเลมาก่อน ทำให้บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติทั้งจากทะเลและบนบก คนโบราณกลุ่มนี้อยู่อาศัยที่โคกพนมดีราว 500 ปี หลักฐานได้หายไปช่วงเวลาหนึ่งโดยสันนิษฐานว่าอาจมีการอพยพย้ายถิ่นเนื่องจากน้ำทะเลขึ้นสูง คนโบราณที่โคกพนมดีเป็นสังคมหาอาหารจากธรรมชาติโดยการล่าสัตว์ป่าจับสัตว์น้ำ สัตว์ปีกและเก็บพืชผลที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ ปกติคนโบราณในช่วงยุคหินจะทำการย้ายถิ่นฐานไปเรื่อย ๆ แต่คนโบราณโคกพนมดีมีการตั้งบ้านเรือนเป็นหลักแหล่งและอยู่อาศัยอย่างยาวนาน บริเวณโคกพนมดีอุดมสมบูรณ์สามารถหาอาหารได้ทั้งจากทะเลป่าชายเลน แหล่งน้ำจืดภายในป่าโคกพนมดีสมัยหลังชายฝั่งทะเลเริ่มไกลห่างออกไปคนโบราณที่โคกพนมดีจึงเริ่มมีการปรับตัวโดยการเพาะปลูก ผู้ขุดค้นพบหลักฐานทางการเกษตรเช่นจอบหินแกรนิต

มีดเปลือกหอยน้ำจืดใช้สำหรับเกี่ยวข้าว จากหลักฐานที่พบเป็นไปได้ว่าโคกพนมดีอาจเป็นชุมชนแรกที่มีการเพาะปลูกข้าว (อำพัน กิจงาม, 2556) จึงสามารถสรุปประเด็นสำคัญจากการศึกษาด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาใช้อธิบายพัฒนาบทละครได้ดังนี้

1.1 เรื่องราวของโครงการปลูก งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการขุดพบซากโครงการปลูกของมนุษย์โบราณ การค้นพบที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในแหล่งโบราณคดีโคกพนมดี คือการขุดค้นพบโครงการปลูกหมายเลข 15 เพศหญิง อายุเมื่อตายประมาณ 35 ปี โครงการปลูกถูกประดับไปด้วยเครื่องประดับมากมายกว่าโครงการปลูกอื่น ๆ เป็นพิเศษ เช่น สร้อยลูกปัดเปลือกหอยรูปตัว I เกือบพันเม็ด เครื่องประดับลูกปัดเปลือกหอยแบบแว่นกว่า 120,000 เม็ด แผ่นวงกลมมีเดือยที่อาจจะเป็นต่างหู กำไลข้อมือ และเครื่องประดับศีรษะ ที่วางปกคลุมไปด้วยดินเทศตามประเพณีการฝังศพของแหล่งโบราณคดีโคกพนมดี โครงการปลูกนี้มือที่แข็งแรง ภาชนะดินเผาที่วางไว้มากมาย เชือกทาบที่ห้อยไว้บริเวณสะโพก และอุปกรณ์สำหรับทำภาชนะดินเผาถูกนำมาวางไว้ในหลุมศพเช่นกัน สันนิษฐานได้ว่าเธออาจจะเป็นช่างปั้นภาชนะดินเผาที่เป็นได้ อีกทั้งเปลือกหอยที่ประดับอยู่บนร่างกายบางส่วนมาจากสายพันธุ์หอยที่ชอบอยู่อาศัยในทะเลที่อุดมไปด้วยปะการัง ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจมีการแลกเปลี่ยนเครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องประดับกับชุมชนอื่น ๆ อีกด้วย

1.2 ร่องรอยทางวัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ นอกจากนั้นยังมีการขุดค้นพบเครื่องมือเครื่องใช้เช่น เศษภาชนะดินเผาซึ่งส่วนใหญ่เป็นลายเชือกทาบ กำไลหิน ลูกปัดที่ทำด้วยกระดูกสันหลังปลา ลูกปัดหอยมือเสือหลากหลายรูปแบบ เช่น แผ่นดิสก์ขนาดเล็ก รูปตัว H รูปตัว I ต่างหุ้มรูปแบบไม่มากนัก มีการขุดค้นพบเมล็ดข้าวที่เป็นถ่านในชั้นดิน และพบรอยประทับของแถบข้าวที่ติดกับเศษภาชนะดินเผาและดินเหนียว แต่ยากที่จะวิเคราะห์ได้ว่าเป็นข้าวปลูกหรือไม่ เนื่องจากอยู่ในสภาพที่ไม่สมบูรณ์ อีกทั้งสภาพแวดล้อมที่เป็นป่าชายเลน ไม่เหมาะสำหรับปลูกข้าวเพราะดินมีความเค็ม ข้าวนั้นอาจจะมาจากการแลกเปลี่ยน คนโบราณที่โคกพนมดีเป็นสังคมหาอาหารจากธรรมชาติ โดยการล่าสัตว์ป่า จับสัตว์น้ำ สัตว์ปีก และเก็บพืชผลไม้ที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ โดยปกติคนโบราณในช่วงยุคหินจะทำการย้ายถิ่นฐานไปเรื่อย ๆ แต่คนโบราณโคกพนมดีมีการตั้งบ้านเรือนเป็นหลักแหล่งและอยู่อาศัยอย่างยาวนาน บริเวณโคกพนมดีอุดมสมบูรณ์ไม่มีการขาดแคลนอาหารการกิน สามารถหาอาหารได้ทั้งจากทะเล ป่าชายเลน แหล่งน้ำจืด และภายในป่า แต่โคกพนมดีในสมัยหลัง ชายฝั่งทะเลเริ่มไกลห่างออกไปคนโบราณที่โคกพนมดีจึงเริ่มมีการปรับตัวและเพาะปลูก ผู้ขุดค้นได้พบหลักฐานทางการเกษตรกรรม เช่น จอบหินแกรนิต มีดเปลือกหอยน้ำจืดใช้สำหรับเกี่ยวข้าว และเมล็ดข้าวปลูก และพบว่าการหาอาหารจากแหล่งน้ำจืดมากขึ้น จากหลักฐานการค้นพบดังกล่าวเป็นไปได้ว่า โคกพนมดีอาจเป็นชุมชนแรก ๆ ที่มีการเพาะปลูกข้าว

1.3 การสะท้อนสังคมที่ฝ่ายหญิงเป็นใหญ่ (Matriarchy) ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและอำนาจของเพศหญิงในฐานะผู้ให้กำเนิดซึ่งเป็นเค้ามูลของการนับถือในอำนาจเหนือธรรมชาติของสตรีเพศ อาจสรุปได้ว่าเพศหญิงมีความสำคัญต่อโครงสร้างของสังคมตั้งแต่สมัย

ก่อนประวัติศาสตร์ จากพื้นฐานความเชื่อในเรื่องอำนาจมหัศจรรย์ของเพชฌัญญูในฐานะผู้ให้กำเนิด ลูกหลานสืบตระกูล ความนับถือในแม่กลายเป็นสัญลักษณ์แห่งพลังอำนาจที่เกี่ยวเนื่องชีวิตให้ความอุดมสมบูรณ์ต่อแผ่นดิน ความเจริญ พืชผล สัตว์เลี้ยง เป็นต้น จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นพอที่จะแสดงให้เห็นว่าเจ้าแม่โคกพนมดีมีความโดดเด่นเป็นอย่างมากอีกทั้งเป็นบุคคลที่มีความสามารถมากมายจนเป็นที่เคารพหรืออาจจะมีตำแหน่งทางสังคมที่สูงกว่าคนอื่น ๆ ในแหล่งโบราณคดีโคกพนมดี (กรมศิลปากร, 2558) จากหลักฐานการขุดค้นโครงกระดูกทำให้ทราบว่า การฝังศพบริเวณใกล้เคียงนั้นมีการประดับตกแต่งที่ไม่เท่าเทียมกับเจ้าแม่โคกพนมดีแสดงให้เห็นว่าสถานะไม่ได้ถูกสืบทอดแต่ได้รับผ่านความกล้าหาญหรือทักษะของเจ้าแม่โคกพนมดี

2. การสร้างบทละคร

การเล่าเรื่องจากการวิเคราะห์ประวัติความเป็นมาและข้อมูลโบราณคดีของเจ้าแม่โคกพนมดี เพื่อนำมาสร้างเป็นบทละครเพลงจากทฤษฎีการเล่าเรื่อง ประกอบด้วยโครงสร้างการเล่าเรื่องคือ โครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละคร (Character) ฉาก (Setting) สัญลักษณ์พิเศษ (Symbol) และมุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view) ซึ่งการเล่าเรื่องมีวิธีที่แตกต่างไปจากขนบเดิมเนื่องจากถูกกำหนดด้วยโจทย์ของพื้นที่จัดแสดงภายในห้องพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ โบราณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หอศิลป์และวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งเป็นส่วนกำหนดให้การสร้างบทถูกแบ่งออกเป็น 3 ฉาก (Setting) ตามพื้นที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์โดยใช้โครงเรื่องจำนวน 2 โครงเรื่อง เพื่อเสนอเรื่องราวของตัวละคร “เจ้าแม่โคกพนมดี” และตัวละคร “อภิวัฒน์” โดยเล่าเรื่องของตัวละครในยุคปัจจุบันและตัวละครในยุคอดีตในพื้นที่จัดแสดงจำนวน 3 ห้อง ดังนี้

ภาพที่ 1 ภาพพื้นที่จัดแสดงจิตรกรรมฝาผนังวัดเตาปูน (โดย สันห์ไชญ์ เอื้อศิลป์ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561)

ภาพที่ 2 ภาพพื้นที่จัดแสดงผลงานประติมากรรมและเทวรูป (โดย สันห์ไชญ์ เอื้อศิลป์ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561)

ภาพที่ 3 ภาพพื้นที่จัดแสดงประวัติศาสตร์โบราณคดีโคกพนมดี
(โดย สัณห์ไชญ์ เอื้อศิลป์ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลประวัติความเป็นมาและหลักฐานทางโบราณคดีต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงได้นำวิธีการเล่าเรื่องจากประวัติศาสตร์โดยใช้มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view) ผ่านตัวละครเจ้าแม่โคกพนมดีเพื่อต้องการสื่อสารบทบาทของความเป็นผู้หญิง ความเป็นแม่ซึ่งมีความหมายถึงการเป็นผู้ให้กำเนิด เป็นหัวหน้า และเป็นผู้ที่นำภัยของ อีกทั้งยังเป็นการสร้างคุณค่าของวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และศิลปวัฒนธรรมในอดีตที่ส่งผ่านมาถึงปัจจุบัน จากคุณค่าของผู้หญิงและความรักที่สามารถเชื่อมโยงได้ระหว่างความเป็นแม่และความเป็นลูก หน้าที่และความเสียสละของผู้หญิงในการปกป้อง รับผิดชอบ และดูแลผู้คนในปกครอง โดยการสร้างสัญลักษณ์ (Symbol) เพื่อใช้ในการเล่าเรื่องคือ โครงกระดูกซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์เปรียบเสมือนตำราสำหรับการศึกษาค้นคว้าสภาพทางภูมิศาสตร์และสังคมศาสตร์จากประวัติศาสตร์ที่สามารถเชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ นอกจากนี้โครงกระดูกยังมีความหมายต่อวัฒนธรรมการเคารพในบรรพบุรุษที่สะท้อนคุณค่าความดีและอุดมการณ์จากรุ่นสู่รุ่น

2.1 การสร้างตัวละคร (Character) ผู้วิจัยกำหนดให้ตัวละครหญิงซึ่งเป็นชื่อโครงกระดูกที่สันนิษฐานจากการขุดค้นพบเป็นผู้หญิงที่มีบทบาทและเป็นผู้มีความสำคัญจากหลักฐานที่ปรากฏในหลุมศพคือ “เจ้าแม่โคกพนมดี” เป็นตัวละครที่มาจากประวัติศาสตร์มีบทบาทต่อการดำเนินเรื่องโดยมีตัวละครอภิวัดณ์เป็นตัวละครหลัก (Protagonist) โดยกำหนดให้เป็นวิศวกรหนุ่มหัวก้าวหน้าทายาทคนเดียวของที่ดินโคกพนมดีที่กำลังตัดสินใจขายที่ดินให้กับนายทุนต่างชาติ ตัวละคร “ปัน” เป็นตัวละครปะทะ (Antagonist) เป็นมัคคุเทศก์ฝึกหัดเพื่อนสมัยเด็กของอภิวัดณ์ศึกษาด้านประวัติศาสตร์และกำลังทำวิจัยเรื่องโคกพนมดี และกำหนดให้มีตัวละคร พิซซี่ ปุย และนักแสดงหม่อมวอลต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการเล่าเรื่อง

2.2 โครงเรื่อง (Plot) วัดโคกพนมดีกำหนดให้มีการจัดงานรำลึกเจ้าแม่โคกพนมดีและการทำบุญกระดูกของบรรพบุรุษประจำปีของชาวบ้านโคกพนมดี ปันเป็นนิสิตเอกประวัติศาสตร์เธอทำวิจัยเกี่ยวกับบ้านโคกพนมดีจึงได้รับมอบหมายให้เป็นผู้จัดงานประจำปีครั้งนี้โดยมีเพื่อนของเธอคือ พิซซี่ และปุยมาช่วยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการเพื่อนำเสนอ

ผู้ว่าราชการจังหวัด ภายในบริเวณวัดโคกพนมดีซึ่งมีพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์โบราณคดีโคกพนมดี พิษชี่และป๋วยมีหน้าที่ดูแลการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติและเส้นทางพัฒนาของประวัติศาสตร์ ภาคตะวันออกและจังหวัดชลบุรี ในขณะที่พิษชี่ ปัน และป๋วยกำลังนำเสนอนิทรรศการอยู่ อภิวัดณ์ก็เข้ามาพอดีแล้วกับบอกเพื่อน ๆ ถึงการวางแผนที่ตัวเขาได้ยินยอมให้ครอบครัวของเขาขายที่ดินบริเวณโคกพนมดีนี้ให้กับเอกชนเพื่อพัฒนาที่ดินเป็นนิคมอุตสาหกรรมและสนามบินโดยจะลงทุนชุดกระดุกอีกครึ่ง เพื่อย้ายกระดุกไปเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานทั้งหมดจึงเกิดความขัดแย้งและโต้เถียงกันของอภิวัดณ์กับเพื่อน ๆ เมื่ออภิวัดณ์เข้าไปในบริเวณแสดงงานก็พูดจาเสียงดังลบลหู แสงไฟในห้องดับลงแล้วอยู่ ๆ ก็มีแสงออกมาจากทางประตูห้องเล็ก ๆ พบว่า เจ้าแม่โคกพนมดีพร้อมด้วยบริวารหลุดทะลุมิติออกมาที่พิพิธภัณฑสถานโคกพนมดี อภิวัดณ์จึงถูกจับตัวไปเนื่องจากโยนสร้อยของเจ้าแม่ที่ขุดจากหลุมศพแล้วนำมาจัดแสดงทิ้งลงพื้น อภิวัดณ์ถูกลากไปส่วนแสดงนิทรรศการยุคโคกพนมดี ปัน พิษชี่ และป๋วย จึงตามไปช่วยอภิวัดณ์ พวกเขาเห็นอภิวัดณ์ถูกจับตัวอยู่ เจ้าแม่โกรธกำลังจะลง โทษพิษชี่ขอรับรองให้ปันไปช่วยพูดกับเจ้าแม่ ปันมีท่าที่ตื่นกลัวมาก แต่ที่คอของปันห้อยสร้อยกระดุกของเจ้าแม่ไว้ ปันเจรจากรองให้เจ้าแม่ให้อภัยอภิวัดณ์ เจ้าแม่จึงปล่อยอภิวัดณ์ไป เจ้าแม่ถามปันว่าที่ที่อยู่ตอนนี้คือที่ไหน ปันเล่าความจริงให้ฟังว่าเจ้าแม่มาอยู่ในยุคปัจจุบัน เจ้าแม่ถามปันเกี่ยวกับโคกพนมดี ปันเล่าให้ฟังว่าโคกพนมดีเป็นเพียงประวัติศาสตร์ อภิวัดณ์พูดจาย้ำว่าแล้วมันก็จะกลายเป็นสนามบิน แล้วอภิวัดณ์ชี้ให้เจ้าแม่เห็นหลุมฝังศพจำลองของตนเองที่อยู่ในห้องนิทรรศการ เจ้าแม่เสียใจเพราะไม่คิดว่าถิ่นที่ตนเองอยู่จะไม่เหลืออะไรเลย ปันจึงหยุดสถานการณ์ด้วยการถามถึงอดีตในช่วงระยะเวลา นั้นว่าเป็นอย่างไรและเกิดอะไรขึ้น เจ้าแม่เล่าเหตุการณ์ให้ฟังจนไปถึงจุดสูงสุดของเรื่องคือเมื่อเกิดภัยแล้งผู้คนล้มตายไม่มีอาหาร และเจ้าแม่ยังเล่าให้ฟังต่อไปอีกว่าผีประจำหมู่บ้านคงจะโกรธ ดังนั้นการช่วยเหลือชีวิตของทุกคนคือการแลกมาด้วยชีวิตของเจ้าแม่ เจ้าแม่จึงตัดสินใจสังเวทชีวิตตัวเองเพื่อความอยู่รอดของทุกคนในหมู่บ้าน ก่อนที่เจ้าแม่จะกลับได้สวมสร้อยคอให้อภิวัดณ์ อภิวัดณ์จึงรู้สึกถึงการเสียสละที่เจ้าแม่มีต่อผู้คนในหมู่บ้าน อภิวัดณ์จึงโทรไปขอระงับโครงการขายที่ดินของแม่ที่โคกพนมดี

2.3 แก่นของเรื่อง (Theme) อนาคตที่ยั่งยืนมาจากรากที่แข็งแรง โดยบทเพลงที่นำมาใช้ในการแสดงมีจำนวนทั้งสิ้น 9 บทเพลง ได้แก่ เพลงแสงธรรมส่องอารยธรรม เพลงประเพณีของเรา เพลงहुตหงิดร่อนใน เพลงนางพญาแห่งโคกพนมดี เพลงประวัติศาสตร์ไร้สาระ เพลงจุดเริ่มต้นของชีวิต เพลงนมัสเต เพลงลมหายใจของวันวาน และเพลงอดีตที่ทิ้งไว้

ภาพที่ 4 ภาพถ่ายตัวละครอภิวัดณ์ช่วงชั้บร้องบทเพลง อติตที่ทิ้งไว้
(โดย ธีรพงศ์ธร เอี่ยมสะอาด วันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2561)

4) การกำกับการแสดง (Directing) ใ้จทย์ในการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้คือการเล่าเรื่องภายในพื้นที่พิพิธิภณท์ ดั่งนั้นผู้วิจัจจึงกำหนดแนวคิดในการออกแบบ (Director Design Concept) คือรากโงกของป่าชายเลน และการกำหนดแนวคิดในการกำกับการแสดงและแนวคิดในการออกแบบผู้วิจัจจึงวางแผนเพื่อค้นหาลักษณะทางกายภาพของเจ้าแม่โคกพนมดีที่จะปรากฏให้เห็นในละคร เพื่อทำความเข้าใจตัวละครโดยสร้างตัวละครจากจินตภาพและนำข้อมูลทางประวัติศาสตร์มาพัฒนาเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบ ฯลฯ ดั่งนั้นนักออกแบบเสื้อผ้าจึงนำสีเขียวของตะไคร่น้ำวัสดุที่มีความรู้สึกต่อชีวิตความเป็นอยู่พื้นที่ใกล้น้ำเพื่อนำมาค้นหาตัวละครโดยกำหนดตัวละครจากการออกแบบเครื่องแต่งกาย และการแต่งหน้าและถ่ายรูปรุ่นักแสดงเพื่อค้นหาตัวละครที่ต้องการโดยกำหนดใ้จทย์ในการถ่ายรูปรุ่นักแสดงเข้าถึงภวการณ์ขาดสารอาหาร ความไม่แข็งแรงของสุขภาพจากการวิเคราะห์ใ้จทย์โครงกระดูก

ภาพที่ 5 ลักษณะบุคคูลิกภาพของเจ้าแม่โคกพนมดี
(โดย ธีรพงศ์ธร เอี่ยมสะอาด วันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2561)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสร้างจินตภาพของตัวละครเจ้าแม่โคกพนมดีและชาวโคกพนมดีด้วยการออกแบบเครื่องแต่งกาย การค้นหาลักษณะทางกายภาพ ความเชื่อภายในโดยให้นักแสดงแต่งหน้า แต่งตัว และกำหนดโจทย์ให้นักแสดงทำความเข้าใจกับชาวโคกพนมดี และดำเนินการการถ่ายภาพเพื่อหาพลังชีวิตและพลังในการเล่าเรื่องของชาวโคกพนมดีหลังจากถ่ายภาพเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัย ค้นหาลักษณะตัวละครจากภาพถ่ายเพื่อนำตัวละครไปพัฒนาในห้องซ้อมและทำความเข้าใจกับชีวิตของคนในยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ต้องต่อสู้เพื่อนำพาให้ชีวิตตัวเองอยู่รอด สู้กับความตาย ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณสิ่งลึกลับและการรักษาชีวิตของตัวเองประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการเล่าเรื่องของเจ้าแม่โคกพนมดี ดังนี้

- 1) การสร้างวาทกรรมในการเล่าเรื่องโดยสร้างให้ตัวละครเจ้าแม่โคกพนมดีเป็น “ผู้เสียสละ” หมายถึงการเลือกเสียสละชีวิตของตนเองเพื่อผู้อื่นเป็นเหตุการณ์กระตุ้นให้ผู้รับสารเกิดความสะเทือนใจ เห็นอกเห็นใจ และสร้างให้การตัดสินใจครั้งนี้ส่งผลต่อความศรัทธาในเจ้าแม่โคกพนมดี เพื่อตอบสนองสันนิษฐานถึงสาเหตุการเสียชีวิตของเจ้าแม่โคกพนมดีของผู้วิจัยผ่านการเล่าเรื่องครั้งนี้
- 2) การสร้างตัวละครอภิวัดณ์ซึ่งเป็นตัวละครเอกที่มีความต้องการพัฒนาพื้นดินเดิมให้ตัวละครได้เป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ ความสมัยใหม่ ความเจริญรุ่งเรือง หรือโลกาภิวัตน์ให้ตระหนักถึงการพัฒนาบนรากฐานของรากที่แข็งแรง
- 3) ความต้องการให้พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์โบราณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือและวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยบูรพามีชีวิตใหม่อีกครั้งโดยการใช้ศิลปะการแสดงเล่าเรื่องในพื้นที่นิทรรศการ ดังนั้นการสร้างบทสำหรับเล่าเรื่องพื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์จึงมีผลต่อโครงสร้างในการเล่าเรื่องด้วย
- 4) การเสริมสร้างความรักในท้องถิ่นเพื่อหาแนวทางในการสร้างความเจริญอย่างยั่งยืนในชุมชนจากการลงพื้นที่ภาคสนามที่วัดโคกพนมดีผู้วิจัยมีความสนใจสร้างความตระหนักให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม จึงส่งผลให้พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์โคกพนมดีได้รับการพัฒนาและเปิดบริการให้กับประชาชนอย่างแท้จริง
- 5) ความรักในบรรพบุรุษโดยใช้ความกตัญญูเป็นสะพานในการเชื่อมอุดมการณ์และความดีที่บรรพบุรุษส่งต่อให้กับรุ่นของเราในปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลงานการวิจัยครั้งนี้พบว่าการศึกษาประวัติศาสตร์โบราณคดีโคกพนมดีจากการศึกษาเรื่องราวของโครงกระดูกมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ด้านมานุษยวิทยาภาพลักษณ์นั้นทำให้เห็นความสัมพันธ์ของกลุ่มชนโคกพนมดีที่มีต่อแหล่งโบราณคดี และจากการศึกษาและการรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยพบว่าคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่โคกพนมดีนั้นมีลักษณะทางกายภาพไม่แตกต่างจากกลุ่มชน

สมัยก่อนประวัติศาสตร์จากแหล่งโบราณคดีอื่น ๆ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงทำให้การนำผลจากวิเคราะห์โครงกระดูกทั้งเพศ อายุ ชีวิตความเป็นอยู่ โรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ และพิธีกรรมของผู้เป็นเจ้าของโครงกระดูกเหล่านั้นนำมาสร้างสมมติฐานในการเล่าเรื่อง ผลการวิเคราะห์กระดูกที่ขุดค้นพบทำให้ทราบว่าตัวละครเจ้าแม่โคกพนมดีมีอายุ 35 ปี นอกจากนั้นยังสามารถนำข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมจากการศึกษาการขุดค้นโบราณวัตถุจากแหล่งโบราณคดีโคกพนมดี เช่น ขวานหินขัด เศษภาชนะดินเผา เปลือกหอยแครงและการสำรวจดินในบริเวณนาข้างโคกพนมดีได้พบดินสีเทาอมเขียวเข้มเหมือนกับดินเหนียวทะเล การขุดค้นดังกล่าวผู้วิจัยและนักออกแบบได้นำมาใช้สร้างของตัวละคร (Characterization) และออกแบบเครื่องแต่งกายโดยกำหนดให้มีสีเขียวบนตัวนักแสดงซึ่งเป็นวิธีการกำหนดลักษณะทางกายภาพของตัวละคร โดยโจทย์ในการทำวิจัยครั้งนี้มุ่งสร้างบทและกำกับการแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์และโบราณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าการสร้างมิติตัวละครเจ้าแม่โคกพนมดีเพื่อให้สามารถขยายเรื่องราวและเหตุการณ์เกี่ยวกับแม่ของอภิวัดมนเพื่อปูพื้นเรื่องให้เชื่อมโยงกับเรื่องราวสะท้อนใจในตอนจบของเรื่องการเล่าเรื่องในแต่ละช่วงมีความรวดเร็วทำให้การกระทำของตัวละครไม่ชัดเจน ดังนั้นหากสร้างเหตุการณ์และการกระทำให้กับตัวละครจะทำให้การดำเนินเรื่องกระชับและทำให้ตัวละครมีมิติมากขึ้น ดนตรีประกอบที่สร้างสรรค์สามารถพัฒนาไปตามสิ่งแวดล้อมและลักษณะทางภูมิศาสตร์ของเรื่อง การออกแบบสีลาและการเคลื่อนไหวของชาวบ้านโคกพนมดีในเรื่องตามแบบชาวป่าโดยทั่วไปทำให้ไม่เห็นอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชนนี้ตามจินตนาการและความจริงในการเล่าเรื่อง ผลการวิจัยทำให้ผู้วิจัยพบวิธีการสร้างบทละครจากข้อมูลประวัติศาสตร์ และการนำข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมนำมาสร้างบทและพัฒนาตัวละคร จากการเสวนาหลังจบการแสดงผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะถึงประเด็นการแบ่งพื้นที่การแสดงภายในห้องพิพิธภัณฑ์ออกเป็น 3 สถานที่อาจส่งผลให้ประเด็นของการเล่าเรื่องหลุดออกจากบริบทสำคัญในการเล่าเรื่อง เช่น การแสดงในพื้นที่แสดงวัดเตาปูน ผู้สร้างสรรค์มุ่งเน้นนำเสนอเรื่องราวประวัติของการสร้างเมืองชลบุรี ทำให้ทิศทางของการเล่าเรื่องหลุดออกจากเรื่องราวชีวิตของเจ้าแม่โคกพนมดี นอกจากนั้นยังเสนอความเห็นในฐานะเป็นผู้ชมว่ารู้สึกสนุกและสะท้อนอารมณ์ไปกับเรื่องราวและชะตากรรมของเจ้าแม่โคกพนมดี เมื่อมีคำถามถึงความคิดเห็นต่อการสร้างวาทกรรมการเล่าเรื่องของผู้วิจัยในการสร้างให้เจ้าแม่โคกพนมดีเสียสละชีวิตตอนจบของเรื่องนั้นผู้เชี่ยวชาญได้เสนอความคิดเห็นว่าเป็นสิทธิ์ของผู้วิจัยที่จะเล่าเรื่องให้เกิดความสะท้อนอารมณ์และทำให้ผู้ชมรู้สึกถึงเรื่องที่ต้องการสื่อสารได้

ข้อเสนอแนะ

จากที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าโดยการรวบรวมเอกสาร งานวิชาการ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และโบราณคดีโคกพนมดี โดยนำข้อมูลมาสร้างสรรค์บทละครโดยกำหนดโจทย์สำหรับแสดงในพื้นที่พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์และโบราณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยบูรพา โดยนำเสนอต่อสาธารณชนนั้น ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ ดังนี้

1. พัฒนาบทละครเป็นบทละครที่ใช้สำหรับการแสดงละครเพลง
2. เปลี่ยนพื้นที่ที่ใช้ในการแสดงเป็นโรงละครเพื่อค้นหาวิธีการเล่าเรื่อง แนวทางการกำกับการแสดง และการสร้างบทละครสำหรับละครเพลง เป็นต้น
3. ปรับหรือพัฒนาบทละครเพลงฉบับพิพิธภัณฑน์ให้เหมาะสมจัดแสดงได้ในโรงเรียนเพื่อให้ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันออกสามารถนำบทและโน้ตเพลงไปใช้ในการแสดง ละครเพลงในโรงเรียนเพื่อเสริมทักษะทางวิชาการ และสร้างวัฒนธรรมการเล่าเรื่องด้วยศิลปะการ ละครในโรงเรียนต่าง ๆ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้เป็นทดลองนำศิลปะการแสดงโดยมุ่งเน้นกระบวนการค้นคว้า การปฏิบัติการ สร้างสรรค์และการนำเสนอผลงานการแสดงในพื้นที่การแสดงภายนอกโรงละคร พบว่าปรากฏการณ์ ทางการแสดงที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัยและการสร้างสรรค์เกิดความรู้อันเป็นประโยชน์ ต่อการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. การสร้างเรื่องเล่าจากการวิเคราะห์ข้อมูลและหลักฐานทางโบราณคดี ประเด็นในการศึกษา ที่สำคัญคือข้อมูลและหลักฐานในยุคก่อนประวัติศาสตร์ปรากฏเพียงหลักฐานและข้อสันนิษฐาน ในบางประเด็น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการใช้ทฤษฎีการเล่าเรื่องเพื่อนำมาเชื่อมต่อร่องรอย ทางประวัติศาสตร์ที่ไม่สามารถบันทึกไว้ได้ โดยการสร้างวาทกรรมการเล่าเรื่อง ประการสำคัญที่ ต้องระมัดระวังคือการตีความของผู้สร้างสรรค์ต้องใช้เหตุผลเชิงจิตวิทยาเพื่อนำมาใช้กำหนด ชะตากรรมของตัวละครในประวัติศาสตร์

2. เทคนิคและวิธีเล่าเรื่องและการสื่อสารภายในพื้นที่พิพิธภัณฑน์ต้องคำนึงถึงพื้นที่และ บรรยากาศ (Space and Atmosphere) การทำงานกับวัตถุที่จัดแสดงอยู่ภายในพิพิธภัณฑน์ (Object) เพื่อให้เกิดการสื่อสาร การสร้างความหมายที่สามารถเชื่อมต่อกันระหว่างสารจากบทละครและพื้นที่ จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑน์

สรุป

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการชุดพบซากโครงกระดูกของมนุษย์ โบราณ การค้นพบที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในแหล่งโบราณคดีโคกพนมดีคือการชุดค้นพบโครงกระดูก หมายเลข 15 เพศหญิง อายุเมื่อตายประมาณ 35 ปี โครงกระดูกประดับไปด้วยเครื่องประดับมากมาย กว่าโครงกระดูกอื่น ๆ เป็นพิเศษเช่น สร้อยลูกปัดหอยรูปตัว I เกือบพันเม็ด เครื่องประดับลูกปัดเปลือก

หอยแบบแว่นกว่า 120,000 เม็ด แผ่นวงกลมมีเดือยที่อาจจะเป็นต่างหู กำไลข้อมือและเครื่องประดับ
ศิระษะ ที่วร้างของเธอบกคลุมไปด้วยดินเทศตามประเพณีการฝังศพของแหล่งโบราณคดีโคกพนมดี
โครงการขุดนี้วมือที่แข็งแรงของเธอ ภาชนะดินเผาที่วางไว้มากมาย เชือกทาบที่ห้อยไว้บริเวณสะโพก
และอุปกรณ์สำหรับทำภาชนะดินเผาถูกนำมาวางไว้ในหลุมศพเช่นกัน ซึ่งสันนิษฐานว่าเธอเป็นช่างปั้น
ภาชนะดินเผาที่มีความเก่งและยังพบเปลือกหอยที่ประดับอยู่บนร่างกายบางส่วนมาจากพันธุ์หอยที่ชอบ
อาศัยอยู่ในทะเลที่อุดมไปด้วยปะการัง ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจมีการแลกเปลี่ยนเครื่องมือเครื่องใช้และ
เครื่องประดับกับชุมชนอื่น ๆ จากการศึกษายังพบอีกว่าคนโบราณโคกพนมดีมีลักษณะผิดปกติหรือโรค
เกี่ยวกับเลือด (Haemoglobinopathy) ดังนั้นประชากรโคกพนมดีส่วนใหญ่จึงมีความผิดปกติในเลือดและ
สภาวะโลหิตจางซึ่งมีการถ่ายทอดทางพันธุกรรมและเป็นสาเหตุที่ทำให้ทารกหรือเด็กเล็กเสียชีวิต
นอกจากนั้นแม้ว่าโคกพนมดีจะอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรและอาหารแต่อากาศร้อนชื้นก็เป็นปัจจัยที่
ทำให้เกิดการระบาดของเชื้อมาลาเรีย การเข้าสู่กระบวนการสร้างสรรค์ ผู้วิจัยเล่าเรื่องจาก
ประวัติศาสตร์โดยใช้มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view) ผ่านตัวละครเจ้าแม่โคกพนมดีเพื่อต้องการ
สื่อสารบทบาทความเป็นผู้นำและผู้เสียสละของความเป็นผู้หญิง โดยสร้างสัญลักษณ์ (Symbol) ในการ
เล่าเรื่องคือโครงการขุด ซึ่งมีความหมายต่อวัฒนธรรมการเคารพในบรรพบุรุษที่สะท้อนคุณค่าความดี
และอุดมการณ์จากรุ่นสู่รุ่น การสร้างตัวละคร (Character) ตัวละครเอกวิวัฒน์เป็นตัวละครหลัก
(Protagonist) โดยกำหนดให้เป็นวิศวกรหนุ่มหัวก้าวหน้าทายาทคนเดียวของที่ดินโคกพนมดีที่กำลัง
ตัดสินใจขายที่ดินให้กับนายทุนต่างชาติ ตัวละคร “ปิ่น” เป็นตัวละครปะทะ (Antagonist) เป็นมัคคุเทศก์
ฝึกหัดเพื่ออำนวยความสะดวกของภักวิวัฒน์ศึกษาด้านประวัติศาสตร์และกำลังทำวิจัยเรื่องโคกพนมดี และ
กำหนดให้มีตัวละคร พิซซี่ ปุย และนักแสดงหนุ่มมวอล บทละครประกอบด้วย 3 ฉาก โดยมีแก่นของเรื่อง
คือ อนาคตที่ยั่งยืนมาจากรากที่แข็งแรง โดยกำหนดแนวคิดความจริงที่ไม่จริง ความไม่จริงที่จริงเพื่อ
เป็นแนวทางการกำกับการแสดงในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์และโบราณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
และวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยบูรพา

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2558). *เทวสตรี คติพุทธ พราหมณ์และความเชื่อในประเทศไทย*. ม.ป.ท.
- คงศักดิ์ สายอร่าม. รองประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอพนสนิมคม. (20 มิถุนายน 2561). สัมภาษณ์.
_____. (2549). *ความสำคัญระดับโลก “โคกพนมดี” แหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ ใน
อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี*. ชลบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม และสภาวัฒนธรรม
ตำบลท่าข้าม.
- ดั่งกมล ณ ป้อมเพชร. (2551). *เวที: วิจัยรวมบทความจากโครงการจัดการประชุมวิชาการระดับชาติ
รื้อเวทีวิจัย สร้างเวทีวิจัยบทเวทีละคร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ประพิศ ชูศิริ. (2534). ผลการวิเคราะห์โครงการระดมทุนผู้ชมที่แหล่งโบราณคดีโคกพนมดี จ.ชลบุรี.
กรุงเทพฯ: โครงการสำรวจแหล่งโบราณคดี ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร.
- ภารดี มหาขันธ์. (2554). การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของภาคตะวันออกเฉียงใต้ (ยุคก่อนประวัติศาสตร์-รัตนโกสินทร์ตอนต้น). *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 19(31), 7-17. สืบค้นจาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/journal/Huso/v19n31/p7-29.pdf
- สมดุสย์ ทำเนาวิ. (20 มิถุนายน 2561). สัมภาษณ์.
- อำพัน กิจงาม. (2556). โคกพนมดี : แหล่งโบราณคดีที่สำคัญแห่งหนึ่งในประเทศไทย. *นิตยสารศิลปากร SILPAKORN JOURNAL*, 56(4), 17-36. สืบค้นจาก <http://www.finearts.go.th/>
นิตยสารศิลปากร.